

HİCABÎ*

Tekke şairi

Mehmet Öcal OĞUZ

Anahtar Kelimeler: Hicabî, Tekke Edebiyatı, Yozgat, 19. Yüzyıl Türk Edebiyatı

Şiirlerinden ve hakkında anlatılanlardan 19. yüzyılda yaşadığı anlaşılan Hicabî'nin nereli olduğu konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden birincisi onun Kayserili olduğu şeklindedir. Kayserili araştırmacı Rasim Deniz, elinde bulunduğunu söylediği iki cönkte yer alan elli dört şiirden hareketle kaleme aldığı makalesinde bazı deliller öne sürerek Hicabî'nin “şimdilik” Kayserili kabul edilmesi gerektiğini söyler: Ona göre, Hicabi'nin 19. yüzyıl şairlerinden Erkiletli Hasan'la atışması, Talaslı âlimlerden Hacı Kasım Efendi için iki mersiye kaleme alması, Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılan Kayseri Baruthanesi için bir şiir yazması, Talas'a bağlı Reşadiye kasabasının muhtarını hicvetmesi, 19. yüzyıl şairlerinden Kayserili Hilmi hakkında methiye yazması, Seyranî'ye bir şiirinde “üstadım” diye hitab etmesi ve 19. yüzyıl devlet adamlarından Vezir Hacı Ali Paşa'nın Bozok ve Kayseri'ye gelişi hakkında bir şiirinin bulunması, Hicabî'nin Kayserili olduğunu kanıtlamaktadır (Deniz 1985: 12). Buna karşılık Hicabî'nin Yozgatlı olduğu şu bilgilere dayandırılmaktadır: Hicabî, Yozgat'ta bir düğüne katılmış, düğünü ve Yozgat'ı methetmiştir (Deniz 1982: 11). Hicabî, beğenmediği birinin Yozgat'ta mütesellim tayin edilmesine kızarak bir hicviye yazmıştır (Deniz 1982: 11). Abdülmecid devri paşalarından İbn-i Celâl'in Yozgat'a gelişini dile getiren bir şiiri bulunmaktadır (Deniz 1985: 12). Mahmut Işıttan'a göre Hicabî Yozgatlıdır ve Âşık Nacip, Hicabî'ye bir nazire yazmıştır. (Işıttan 1968: 4774). Hasan Hilmi Ceritoğlu, Işıttan'a yazdığı bir mektupta 19. yüzyılda Hicabî adında bir şairin yüzünde peçe ile Yozgat'ta dolaştığının bilindiğini bildirmektedir (Göksoy 1984: 21).

19. yüzyılda yaşayan ve Terkî mahlasıyla şiirler yazan Halvetiye tarikatı şeyhlerinden Hacı Ahmet Efendi'ye bir methiye yazan Hicabî, şeyhine bağlılığını dile getirmektedir. Elimizde bir kopyası bulunan *Terkî Divanı*'nda Hicabî methiyesi de bulunmaktadır. Yozgatlı araştırmacı Vehbi Ulusoy, sözlü rivayetleri toplayarak Hicabî'nin Yozgat'ın Dedik kasabasından olduğu kanaatini belirtmiş, bunun üzerine Yılmaz Göksoy, Hicabî'nin şiirlerinde geçen Kasım Efendi, İbrahim Ağa ve Esat Efendi gibi isimlerin çevre köylerden Emirhan ve Alcı'dan olduklarını ortaya koymuştur (Göksoy 1984: 21). Rasim Deniz tarafından yayımlanan “turnalar” redifli şiirde geçen bazı yer ve şahıs isimleri Hicabî'nin Yozgat'ı çok iyi tanıdığını göstermektedir (Deniz 1989: 18). Hacı Ali Paşa'nın Yozgat'a gelişi üzerine Hicabî bir methiye yazmıştır (Deniz 1985: 12).

Bütün bu belge ve bilgiler Hicabî'nin Kayseri ve Yozgat'ı çok iyi bildiğini açıkça göstermektedir. Esasen gerek Çapanoğullarının hâkimiyet dönemleri gerekse 19. yüzyılda Kayseri ile Yozgat arasında

oldukça gelişmiş ilişkiler bulunmaktaydı. İdari bakımdan da zaman zaman birbirlerine bağlı durumda olan Kayseri’den âşıkların gelerek Yozgat’ta sanatlarını icra etmeleri mümkün olduğu gibi Yozgatlı âşıkların da Kayseri’de çalıp-söylemeleri ihtimal dâhilinde idi. Bu sebeple Hicabî’nin şiirlerinde geçen yer ve şahıs isimleri onun memleketini tespit etmemizde yeterli görünmemektedir. Ancak, gerek şiirlerinde geçen yer ve şahıs isimlerinin Yozgat üzerinde yoğunlaşması gerekse Dedik kasabasında yaşadığı hususundaki rivayetler ile diğer bilgiler Hicabî’nin Yozgatlı olduğunu düşündürmektedir.

Rasim Deniz’in özel arşivindeki cönklerde elli dört şiiri bulunan ve bir kısım şiiri yayımlanan Hicabî’nin dinî-tasavvufi konulara şiirlerinde yer verdiği, ancak onun hiciv şairliği tarafının daha ağır bastığı görülmektedir. Turnalar redifli şiirinden çok yer gezdiği, Âşık Hasan ve Terkî için yazdığı şiirlerden Halveti tarikatına intisap ettiği veya ilgi duyduğu hükmüne varılabilir.

Şiirlerinde aruz ve hece veznini müstereken kullanan Hicabî’nin çağdaşı diğer Yozgatlı şairlerle aynı geleneği devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Şiirlerindeki muhteva ve kullandığı kelimeler, onun medresede tahsil görmüş, mesleği imamlık olan bir şair olduğunu (Deniz 1982: 11) ihtimal içinde tutmamızı gerektirmektedir.

Eserlerinden Örnekler

Gazel

Vasfı kabil olmayan dildara düştü gönlümüz
Metni mümkün olmayan attara düştü gönlümüz
Gerçi ni’met çoktur amma ruhlarında sad-nazar
Dişleri dürdanesi mercana düştü gönlümüz
Hiç terahhum eylemez ben âşık-ı bî-çareye
Hüsnüne mağrur olan Ken’an’a düşü gönlümüz
İktidarım olsa ey dilber âna kılmam nazar
Merhametsiz bî-vefa-yı yâre düştü gönlümüz
Gel Hicabî kıl feragat yok imiş aslâ vefa
Hasılı ol Yusuf-ı saniye düştü gönlümüz
Deniz, Rasim (1985). “Hicabî’nin Hayatı.”. *Erciyes Şubat* 8, 86: 12-13.

Semai

Yine gönül havalandı
Yüce dağlar aşmak ister

Dere yatağı dalgalandı
Ummana kavuşmak ister
Nice bir dolandım dehri
Her-dem nûş eylerim zehri
Dost sitemi düşman kahrı
Sineme sarmaşmak ister
Nice bir dolanam gurbet
Her-dem kâr etti mihnet
Arzular kavm ü karabet
Sılaya kavuşmak ister
Dîdeler terk etti hâbı
Subha dek dökmekte âbı
Aşk tennurunda Hicabî
Büryan olup pişmek ister
Deniz, Rasim (1982). “Hicabî.”. *Erciyes Mayıs 5*, 53: 13.

Koşma

Bizden selâm Âşık Hasan’a
Arap gibi kah kuh deyü ötmesin
Durmayıp deheni her mah her sene
Ördek gibi bulduğunu yutmasın
Benim aşk badesin ezelî içmiş
Meydan-ı hünerde serinden geçmiş
İşidip teşrifim köyünden kaçmış
Ruhsat veren vatanın terk etmesin
Hicabî’m ref olup çıktım zahire
Hatem olup suhanım erdi âhire
Şair diyemem olur olmaz şaire

Daim hayfım çekip bizi unutmasın

Deniz, Rasim (1982). “Hicabî”, *Erciyes* Mayıs 5, 53: 13.

Kaynakça

DENİZ, R. (1982). “Hicabî.” *Erciyes* Mayıs 5. 53: 11-13.

DENİZ, R. (1985). “Hicabî’nin Hayatı.” *Erciyes*. Şubat 8, 86: 12-13.

DENİZ, R. (1989). “Âşık Hicabî’nin Şiirlerinde Bahar, Bülbül ve Turna.” *Erciyes*. Haziran 12, 138: 17-18.

GÖKSOY, Y. (1984). “Hicabî.” *Erciyes*. Mart 7, 75: 21-22.

İŞİTMAN, M. (1968). “Sır Kâtibi Âşık Necip.” *Türk Folklor Araştırmaları* Haziran 11, 227: 4774-4776.

OĞUZ, M. Ö. (1994). *Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

* Bu madde, Mehmet Öcal OĞUZ, "HİCABÎ", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hicabi-mdbir> adresinden Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü tarafından verilen izinle alınmıştır.